

Nieuwsbrief nr. 7
april 2017

Overdracht toren

Stichting Luchtwachtoren 701 Warfhuizen

Vaart Oostzijde 13

9963 PM Warfhuizen

tel: 0595-572145

Rabobank NL80 RABO 0160 0772 30

info@luchtwachtorenwarfhuizen.nl

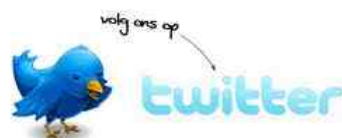
www.luchtwachtorenwarfhuizen.nl

ANBI ingeschreven onder nr. 51480220 KvK Groningen

Minimale jaarlijkse donatie:

particulieren € 15,=

bedrijven en instellingen € 30,=

@Luchtwachtoren

Wij worden gesteund door:

Het is zo ver!

Voor u ligt de laatste Nieuwsbrief van onze Stichting. Dat is heugelijk nieuws! Ons doel is bereikt. De toren is in goede handen en zal na de zomer staan te schitteren in het landschap. Zoals bekend gaat Het Groninger Landschap de toren beheren.

Dit betekent dat we geen geld meer vragen aan onze donateurs. Er is echter nog wel wat geld nodig. U leest elders in het blad over de crowdfunding onder auspiciën van Het Groninger Landschap voor de laatste loodjes. We bevelen die crowdfunding van harte bij u aan.

Als u als meelevend donateur ook nog de handen uit de mouwen wilt steken, kunt u terecht bij Het Landschap. Vrijwilligers van deze organisatie zullen het mogelijk maken dat de toren bezocht kan worden – misschien kunt u daar een rol bij spelen.

Zodra de toren wordt opgeleverd, gaan we de Stichting opheffen. Daarover zeggen we iets in het verhaaltje over de overdracht van de toren van de handen van Pek van Andel in die van Het Groninger Landschap. Uiteraard gaat al het geld dat nog in kas is zo snel mogelijk naar het Groninger Landschap: een mooi beginnetje voor de crowdfunding.

Namen noemen is altijd gevaarlijk, want we vergeten vast mensen, maar we kunnen het toch niet laten hier enkele personen en instellingen te noemen:

Aaldert Sikken, Adri Rosenboom, Allard van der Hoek, Anja Vebers, Arjan Hendriks, Attie Bos, Benoit Mater, Berdien Bartels, Bert Vos, Dirk de Paus, Dhr. Venema, Douwe van der Zee, Eline van Rossem, Elmar Schraa, Fokke de Jong, Frederik Schrik, Frits Schuitemaker, Geert Job Sevink, Gert Noordhoff, Gerrit Stegeman, Gilles van der Heijden, Han Bos, Hans Eilert, Hans Kuné, Hans Sas, Harry Bebingh, Harry Scholten, Heddy Leerink,

Henk Eisen, Henk Lahuis, Herwil van Gelder, Herwin Prins, Hugo Dokter, Inge Scheper, Jan Beekman, Jan Pieter Dijkhuis, Jacqueline de Miliano, Janina Heebels, Johannes Lindenbergh, Johannes Ronda, Klaas Deddens, Koos Wiersma, Kor Berghuis, Kuno Binnendijk, Leo Hardus, Margreet Dijkstra, Mathilde van Wijnen, Marco Glastra, Merijn Wienk, Nico Steur, Pek van Andel, Petra de Vries, Sandra van Lochem, Sarah Stiles, Samia Mulder, Siemie Zandvliet, Stijn Genugten, Ton Medendorp; en verder natuurlijk alle donateurs. Voorts instellingen als Het Groninger Landschap, Landschapsbeheer Groningen, de gemeente De Marne, Rabobank, Provincie Groningen, de Stichting Menno van Coehoorn.

Bestuur Stichting Luchtwachttoeren Warfhuizen

Kees de Ridder voorzitter

Jan Dirk Imelman secretaris

Dick van den Berg penningmeester

Menne van Dijk

Jeen Hiemstra

Van het Groninger Landschap

Het geduld met de Luchtwachtoren 701 wordt beloond. Na tientallen jaren van langzaam verval, wordt de restauratie nu opgepakt. Het Groninger Landschap is begonnen met het terreinwerk en in april wordt daadwerkelijk gestart met de inrichting van de bouwplaats, sloopwerk en betonrotherstel.

Het geld voor de casco-restauratie is binnen, het geld voor de inrichting van de observatiecabine nog niet. Daarom start Het Groninger Landschap vanaf 3 april een campagne voor fondsenwerving via www.groningerlandschap.nl/luchtwachtoren. Tegenwoordig noemen we dat crowdfunding. Elke donatie is welkom en met de opbrengst kunnen we oorspronkelijke elementen zoals het observatiestatief, borstwering, vaste banken, klaptafel en schuilnis weer terugplaatsen. Het belangrijkste onderdeel is echter de plottafel, deze wordt met de hand nagemaakt en zal herkenning van de wijde omgeving mogelijk maken.

Naar verwachting is de restauratie van de luchtwachtoren na de zomer afgerond. De openstelling van de luchtwachtoren zal plaatsvinden onder begeleiding van vrijwilligers van Het Groninger Landschap. Mensen die altijd al 'luchtwachter' wilden worden, kunnen zich melden bij Het Groninger Landschap.

De casco-restauratie is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Prins Bernard Cultuurfonds, provincie Groningen, Leefbaarheidsfonds NAM en een particuliere gift. Het Groninger Landschap wil verder Stichting Luchtwachtoren 701 bedanken voor hun jarenlange inzet en de goede samenwerking de afgelopen jaren. En laten we nooit vergeten dat zonder de vooruitziende blik van Pek van Andel er nu helemaal geen luchtwachtoren meer was geweest.

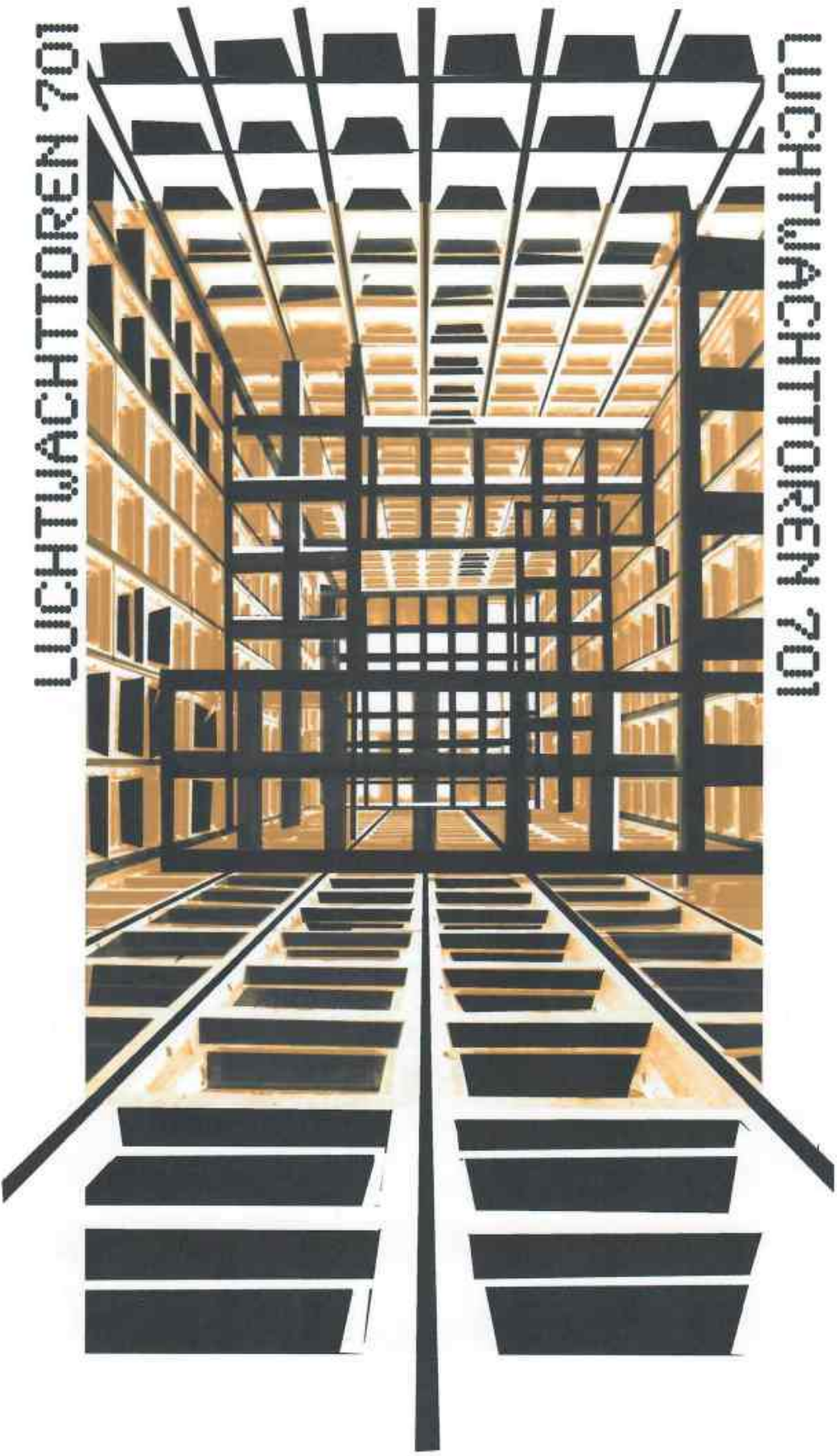
Met vriendelijke groet,

Het Groninger
Landschap

Marco Glastra
directeur

Op de volgende pagina vindt u een impressie van de houtsnede die Mathilde van Wijnen heeft gemaakt voor de crowdfunding actie. Er zijn 30 genummerde exemplaren beschikbaar voor mensen die € 150,= doneren.

LICHTRACHTOREN 201

LICHTRACHTOREN 201

Van eigenaar naar eigenaar, en daarna...

De laatste *Nieuwsbrief* dateert al weer van ruim een jaar geleden. Daarin kondigden we toen aan dat het doel bijna was bereikt: er waren enkele forse subsidies toegezegd, Het Groninger Landschap wilde de toren kopen, renoveren en open stellen voor publiek, en de toenmalige toreneigenaar was bereid het bouwwerk voor een symbolisch bedrag te verkopen. De deur stond open naar een totaal nieuwe fase in de geschiedenis van onze stichting: het 'eindspel' was begonnen.

De overdracht vond ten slotte plaats op 12 mei vorig jaar. Dat gebeurde tegen een bedrag van € 100 voor de toren en een nader door een deskundige vastgestelde prijs voor de ruim 11 are grond die erbij hoort.

De notariële akte werd aan de voet van de toren gepasseerd. Ten overstaan van een flinke kring belangstellenden en genodigden vond de handtekeningen-uitwisseling plaats aan een lange tafel. Daaraan zaten de notaris, een getuige, Marco Glastra - de Landschap-directeur - en Pek van Andel, de eigenaar-tot-dan-toe. Pek, er, zoals zo vaak, op uit van elke situatie iets unieks te maken, was ondisciplinair gekleed in een militair tenue van lang geleden. Als het fenomeen 'luchtwachtoren' de historische pedanterie representeert van toen al achterhaalde opvattingen over de bewaking van het vaderland, dan was Peks verkleedpartij daarmee in fraaie overeenstemming. Zijn bijeengeraapte tenue was de perfecte metafoor voor de imperfecte militaire onzinnigheid die in de jaren 'vijftig leidde tot de oprichting van het luchtwachtoren-systeem.

Het woei hard, zodat het er even op leek dat de aktes over de akkers zouden waaien – maar snel en trefzeker handelen van de tafel-aanzitters voorkwam ellende. De verwaaide torengangers liepen daarna gezamenlijk naar het Dorpshuis, waar, dankzij enkele dorpsvrijwilligers en Landschap-pelijke vrijgevigheid, hapjes en drankjes klaar stonden. Daar werden ze nog toegesproken door onze voorzitter - Kees de Ridder - en Marco Glastra en Pek van Andel. De laatste riep vanzelfsprekend herinneringen op aan de wijze waarop hij in zijn eentje had bijgedragen aan het behoud van verschillende, inmiddels al jaren als monument gekwalificeerde, gebouwen. Daarbij schuwde hij, al even vanzelfsprekend, de ironie niet als hij het had over het (altijd negatieve) aandeel van het ambtenarendom in al die gevallen. Gelukkig had onze voorzitter van te voren enig tegengif gegeven: de gemeente De Marne subsidieerde zowel de oprichtingskosten van onze Stichting als diverse activiteiten die wij hebben moeten ondernemen om het zover te krijgen als het nu is. Marco Glastra had in zijn praatje al aandacht besteed aan wat hierna stond te gebeuren: de renovatie zou voortvarend ter hand worden genomen; een vergunning was reeds aangevraagd. Over enige tijd zou er dus een compleet ingerichte toren, een kostelijk 'landmark' vlak bij het wierdedorp Warfhuizen staan.

Met die voortvarendheid liep het toch eerst even wat stroef: onder Peks beheer was boven aan de toren een grote nestkast gehangen, en inmiddels had zich daarin een valkenpaar genesteld. Overigens was dat niet de enige rem op de voortgang: ook de aanbestedingsprocedure nam haar tijd. Nadat de valken uitgevlogen waren en de nestkast was verwijderd, kon men beginnen met de werkzaamheden. Die zijn nog niet beëindigd; men hoopt voor de bouwvakvakantie klaar te zijn. De toren zal er dan weer staan als nieuw.

Of en hoe onze Stichting daarna nog levensvatbaar is, hebben we inmiddels bekeken. Enkele jaren terug al hebben Dorpsbelangen en het bestuur van het Dorpshuis laten weten dat ze, als de toren voor publiek opengesteld zal zijn, te benaderen zijn voor medewerking aan toren-gerelateerde activiteiten waarbij Verenigingsleden en/of het Dorpshuis een rol zouden kunnen spelen. Onlangs hebben we een zevental potentiële vrijwilligers, allen dorpelingen, weten te interesseren voor vrijwilligerswerk in en rondom de toren. Zij zullen door het Landschap benaderd worden; in onderling overleg zullen dan de activiteiten vastgesteld kunnen worden waarbij de vrijwilligers hand- en spandiensten leveren. Zeker één van hen zal 'sleutelbeheerder' zijn. Tot deze groep behoort in ieder geval ons huidige bestuurslid Dick van den Berg, een deskundige op het terrein van de toren-geschiedenis en een amusant verhalen er van. Hij heeft al verschillende keren lezingen verzorgd en zal zijn kennis van zaken zeker kunnen benutten binnen het kader van de toekomstige toren-activiteiten.

Het ligt in de verwachting dat het Landschap vanaf de zomervakantie de toren voor toeristen en belangstellenden open stelt. Met haar bemiddeling tussen aanstaande vrijwilligers en het Landschap en haar medewerking aan de zojuist gestarte crowdfunding door het Landschap (zie haar website), is de rol van onze Stichting dan ook eigenlijk uitgespeeld. Haar doel: behoud van de toren, is gerealiseerd; en de openstelling na renovatie ten behoeve van belangstellenden, is gegarandeerd dankzij Het Landschap. In de laatste Stichtingsbestuursvergadering van 27 maart 2017 is dan ook besloten de Stichting ergens in de herfst, na de publiekelijk te vieren openstelling van de toren, op te heffen.

Een echo van het tussen 2008 en 2017 verrichte werk door de Stichting zal nog doorklinken in wat het (straks) voormalige bestuurslid Van den Berg zoal zal vertellen. Wie hem benadert, kan - indien hij beschikbaar is - rekenen op een interessant verhaal, af en toe ironisch verteld. Een verhaal dat de luisteraars in de plezierig-soezerige sfeer brengt van: ach gut, kijk nu toch eens naar hoe ze ooit luchtwachtsoldaatje speelden...

Jan Dirk Imelman

secretaris St. Luchtwachtoren 701

foto Allard van der Hoek

Herkenning en het herkennen van vliegtuigen

Als alles volgens plan verloopt, kan luchtwachtoren 701 nog deze zomer beklommen worden. Eenmaal bovenop kun je een klein beetje ervaren hoe het geweest moet zijn om als luchtwachter het zwerk gespannen af te turen op zoek naar vliegtuigen.

De korpsleden kregen destijds een goede training in het herkennen van vliegtuigen van vriend en vijand. Overigens was een dergelijke training niet alleen voorbehouden aan hén, nee, alle krijgsmachtonderdelen dienden daar waar nodig de kennis, nodig voor vliegtuigherkenning, in huis te hebben. Hoewel de oprichting en inrichting van het KLD getuigt van een enigszins behoudende zo niet statische manier van denken – we hebben in de *Nieuwsbrief* al regelmatig betoogd dat het concept toen al volledig achterhaald was – werden de herkenningscompetenties van de manschappen regelmatig verbeterd en getoetst. De krijgsmacht gaf daartoe vanuit zijn 'Inrichting tot het uitgeven van Boekwerken voor het Leger' vanaf 1949 het tweemaandelijks tijdschrift *Herkenning* uit: een officiële uitgave ten dienste van Marine, Landmacht en Luchtmacht. Militairen konden zich abonneren voor f 2,75 per jaar, maar ook de geïnteresseerde burger kon het blad lezen, zij het voor een meerprijs van f 2,25. De bladen zullen overigens vast wel kosteloos ter inzage gelegen hebben in mess, leeszaal en kantine.

Voor zover is na te gaan is de uitgave tot begin jaren 'zestig voortgezet. Net als het KLD en de meeste uitkijkposten zijn het blad en de uitgeverij daarna in de nevelen der historie verdwenen. Zelfs het internet geeft geen uitsluitel: een (laatste?) webadres blijkt niet meer actief te zijn. De bladen zelf zijn antiquarisch en op militariabeurzen nog wel te vinden. De Stichting 701 bezit naast andere KLD-paraferalia enkele exemplaren.

Het is voor de luchtwachters zeker geen sinecure geweest om al die uiteenlopende vliegtuigen te (leren) herkennen. En al helemaal niet wanneer het er werkelijk op aan zou zijn gekomen. Het aantal te herkennen vliegtuigen was niet gering: alleen al in twee achtereenvolgende nummers werden ongeveer 40 Engelse vliegtuigen geportretteerd en ook nog eens een flink aantal helikopters (hoewel die laatste vermoedelijk niet tot de Russische luchtmacht behoorden: de snelheid en actieradius ervan was in die tijd nogal teleurstellend).

Bekeken met de ogen van nu zien de afleveringen van *Herkenning* er allemaal nogal vermakelijk en jongensachtig-spannend uit. De (beeld)puzzels waren een serieus onderdeel in het blad. Oplossingen konden naar de redactie worden gestuurd; op de achterkant van de periodiek werden daarna de goede inzenders vermeld als prijswinnaar, en wel in de categorie 'Beginner' of 'Gevorderde'. Qua opmaak paste het blad uiteraard geheel in de nationalistische sfeer van de jaren der wederopbouw. Er is vast en zeker een legertje opmakers mee bezig geweest, dat gebruik kon maken van diverse voorlichtings- en

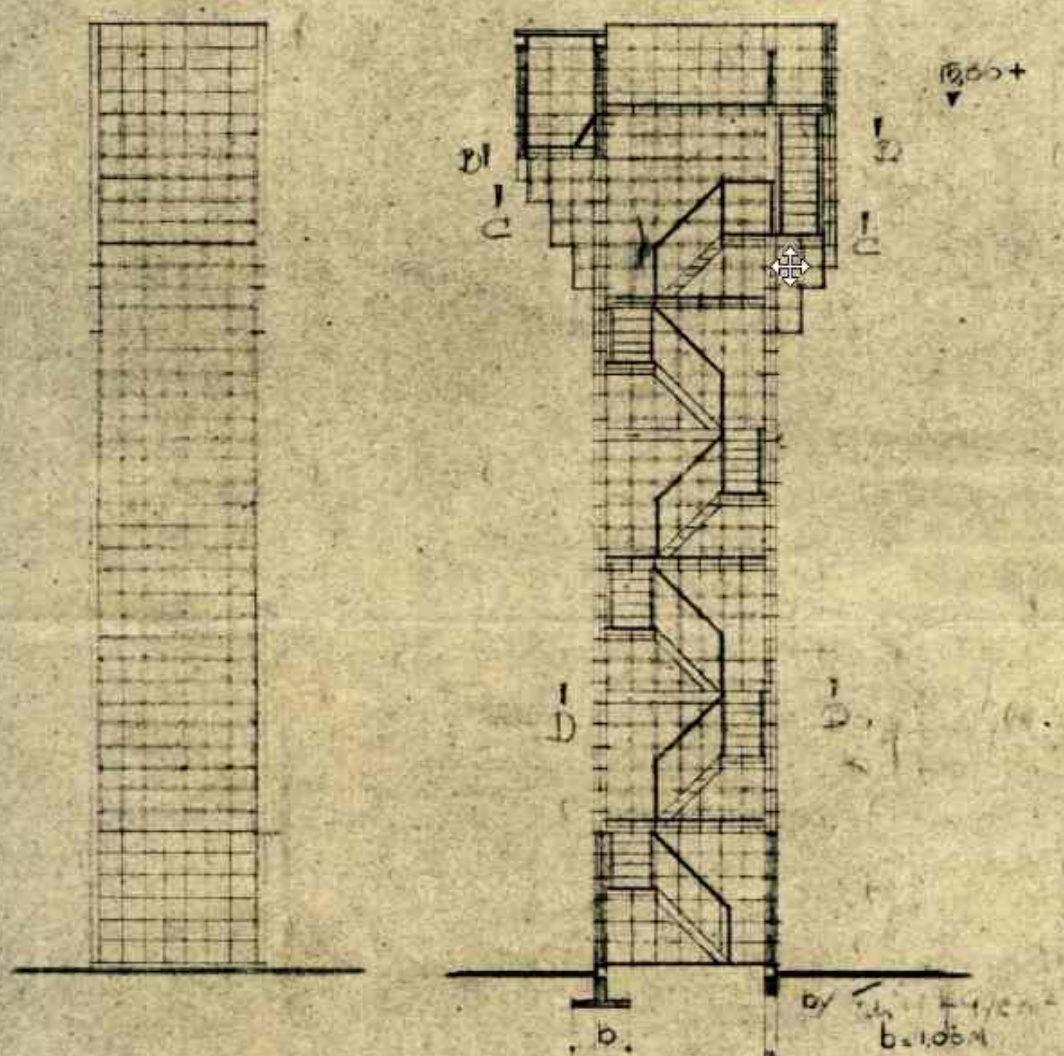
persdiensten van de militaire machinerie. Grappig is dat zelfs een klein logo met een Nederlandse Leeuw en de initialen van de uitgeverij niet ontbreken. Voor de liefhebbers van dit, in onze ogen vaak wel amusante, historische materiaal is het een feest om een en ander door te bladeren.

Voor Stichting 701 is het bezit van enkele dingen uit de geschiedenis van het KLD een zorg. Nu het statutaire doel van de Stichting bereikt is en ze zich kan gaan opheffen, moet er een plek gezocht worden voor dit alles. Het zou fraai zijn als de kleine verzameling in de toren zelf zou kunnen worden ten toon gesteld, maar dat is natuurlijk uitgesloten. Het gebouw staat er binnenkort immers weer bij zo als het bedoeld was: als een winderige en tegen regen nauwelijks beschermde uitkijkpost, en met een aan het buitenklimaat gelijk binnenklimaat. Het overgeleverd zijn aan de elementen was destijds gegeven met het werk van de waarnemers, onder alle omstandigheden heroïsch in weer en wind voor Vorst en Vaderland. Onze historisch-waardevolle stukken willen we echter liever niet bloot stellen aan wind en regen.

De Stichting gaat samen met Het Groninger Landschap zoeken naar een geschikte plek dicht bij de toren. En als dat niet tot lukt, vinden we wel een andere plaats waar de verzameling een veilig onderkomen kan krijgen. Voor het verhaal van de toren en het KLD konden en kunnen we er mooi gebruik van maken. Het is belangrijk dat men de verhalen óver de toren ín en rondóm de toren kan blijven horen. Aan de beleving van hen die straks bovenop de toren staan uit te kijken over het huidige Groningse landschap kunnen die verhalen iets extra's bijdragen. Bekendheid met de korte geschiedenis van de toren in de soms spannende periode van de Koude Oorlog biedt een goede voorwaarde voor het in een historisch perspectief zien van het luchtruim en het Groninger Landschap rondom de toren. Ook dat is een vorm van herkennen.

Dick van den Berg
penningmeester

DOORSNED E-E
 N.V. SCHOUWDETON KAMPEN
 LUCHTWACHTTOREN IN
 RAATBOUW
 OCTROOIE NR 51343 EN 67900
 SCHAAL 1:100

E-GRANDEPAGE 23-D-DI
 DE ARCH
 NR. 8-1500
 M. ZWAGGER